

Udržateľný rozvoj

Správa Naša spoločná budúcnosť, ktorú vydala Svetová komisia pre životné prostredie pod vedením Gro Harlem Brundtlandovej, definuje udržateľný rozvoj (UR - Sustainable Development) ako rozvoj, ktorý zodpovedá potrebám prítomnosti bez toho, aby obmedzoval možnosti uspokojovať potreby budúcich generácií ¹.

Komisia vyslovila presvedčenie, že ľudia dokážu vytvoriť budúcnosť, ktorá bude úspešnejšia, spravodlivejšia. Správa Naša spoločná budúcnosť nebola predpoveďou stále rastúceho úpadku životného prostredia, pokračujúcej chudoby a ťažkostí v stále viac znečistenom svete, kde bude zdrojov naďalej ubúdať. Komisia naopak videla možnosť novej etapy ekonomického rastu, ktorý bude ale založený na múdrejších zásadách, ktoré dokážu nielen udržiavať, ale aj rozmnožovať zdroje. Domnievala sa, že na odstránenie nesmiernej chudoby, ktorá sa vo veľkej časti rozvojového sveta stále prehľbuje, je takýto rast základnou podmienkou. Táto nádejná budúcnosť bola podľa komisie podmienená rozhodnou politickou akciou, ktorá veľmi rýchle zavedie také hospodárenie s prírodnými zdrojmi, ktoré zabezpečia ako trvalo udržateľný ľudský pokrok, tak aj prežitie ľudstva. Komisia nepredpovedala budúcnosť, ale predložila varovanie – naliehavé upozornenie založené na najnovších a najlepších vedeckých dôkazoch – že prišiel čas realizovať nevyhnutné opatrenia, ktorými sa zaistia zdroje pre túto generáciu a pre generácie budúce. Neponúkla podrobný realizačný plán, ale ukázala cestu, na ktorej môžu národy sveta rozšíriť pole svojej vzájomnej spolupráce ².

Udržateľný rozvoj v praxi vyžaduje dodržiavanie určitých pravidiel

- zásadu šetrenia, ktorá znamená najmä obmedzenie plytvania, uprednostňovanie trvanlivých výrobkov pred krátkodobou a jednorazovo použiteľnými (tvoriacimi odpad), obmedzenie strát (napr. tepla lepšou izoláciou) a pod.,
- recykláciu použitých materiálov a výrobkov, čím sa šetria zdroje a znižuje znečisťovanie okolia odpadmi,
- využívanie obnoviteľných zdrojov, napr. slnečnej, vodnej a veternej energie a uprednostňovanie prírodných materiálov a výrobkov (napr. bavlny pred syntetickými vláknami),
- kontrolu populácie, t. j. stabilizáciu únosného počtu obyvateľov, ktorú je Zem schopná užiť.

Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie udržateľného rozvoja uvádza tab. 1.

¹ *Naše spoločná budúcnosť* (výťah). Brno : EkoCentrum. 3. vyd. ISBN 80-85368-14-5. 59 s.

² BRUNDTLAND, G. H. et al., 1991. *Naše spoločná budúcnosť*. Praha : Academia. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

Tab. 1 Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie UR

Rok	Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie UR
1968	Založenie Rímskeho klubu - mimovládna medzinárodná organizácia si vytýčila za cieľ upozorňovať na nebezpečenstvo, ak sa bude v ekonomickom vývoji presadzovať intenzívny rozvoj bez ohľadu na stav a kvalitu prírodných zdrojov a regeneračnú schopnosť prírody
1969	generálny tajomník OSN U Thant vyzýval svetovú verejnosť: Nechcem vyzerat' nadmerne dramaticky, ale môžem len konštatovať, že členovia OSN majú snád' k dispozícii ešte 10 rokov, v ktorých musia prekonať svoje staré odlišnosti a zahájiť globálnu spoluprácu s cieľom zastaviť závody v zbrojení, zlepšiť ľudské životné prostredie, zvládnuť populačnú explóziu a venovať podstatne väčšie úsilie rozvoju" (prejav na Valnom zhromaždení OSN) ³
1972	Pravdepodobne prvá definícia trvalej udržateľnosti v súčasnom ponímaní uverejnená v časopise The Ecologist Prvá správa Rímskeho klubu (Limity rastu) prezentuje, že model industriálnej civilizácie nie je udržateľný Stockholm – Svetová konferencia OSN o životnom prostredí (UNCHE) ^{4, 5}
1980	Svetová stratégia ochrany životného prostredia (IUCN, UNEP, WWF) zdôraznila vzájomnú súvislosť a previazanosť medzi ochranou životného prostredia a ekonomickým rozvojom
1982	37. Valné zhromaždenie OSN schválilo Svetovú chartu o prírode obsahujúcu 22 zásad o ochrane a racionálnom využívaní prírody
1984	Worldwatch Institute vo Washingtone vydal po prvý raz ročenku Stav sveta, ktorú vydáva odvtedy každoročne s podtitulom Správa inštitútu Worldwatch o pokroku dosiahnutom pri zaist'ovaní trvalo udržateľnej spoločnosti
1986	prehlásenie Svetovej federácie inžinierskych organizácií „Zásady environmentálnej etiky pre inžinierov“
1987	Správa Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj s názvom Naša spoločná budúcnosť. Pojem trvalo udržateľný rozvoj (Sustainable Development) sa stáva frekventovanou súčasťou agendy svetového spoločenstva ⁶
1991	1. Paneurópska konferencia ministrov životného prostredia, Dobříš, Československo Medzinárodná konferencia podnikateľských subjektov v koordinácii s Medzinárodnou obchodnou komorou (ICC) prijala dokument „Podnikateľská charta pre trvalo udržateľný rozvoj“ IUCN, UNEP a WWF vydali publikáciu Staráme sa o Zem – stratégia trvalo udržateľného života ⁷ Medzinárodný seminár "Trvale udržateľný vývoj v Československu – projekt pro přechodné období" ⁸ .
1992	Rio de Janeiro – Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED)

³ MOLDAN, B., 1996. *Indikátory trvale udržateľného rozvoje*. Praha : Univerzita Karlova - Centrum pro otázky životního prostředí. p.60. Dostupné na internete: <http://www.czp.cuni.cz/osoby/Moldan/moldank.htm> [cit. 2005-07-09], p.

⁴ MOLDAN, B. [Ed.], 1993. *Konference OSN o životním prostředí a rozvoji Rio de Janeiro*, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáře. Praha: Management Press. ISBN 80-85603-43-8, 260 s.

⁵ WEIZSAECKER, E., 2002. *Harmonizace rozvoje a životního prostředí*. Praha : UN Bulletin, Dostupný na internete: www.unicprague.cz . [cit.2002-09-10]

⁶ BRUNDTLAND, G. H. et al., 1991. *Naše společná budoucnost*. Praha : Academia. ISBN 80-85368-07-02, 297 s.

⁷ IUCN, UNEP, WWF. 1991. *Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života*. Súhrn. Bratislava : SZOPK, Perex K + K. Prvé vydanie, ISBN 80-85453-04-5, 29 s.

⁸ BOCHNIARZ, Z. - BOLAN, R. – KASSENBERG, A. - KRUŽÍKOVÁ, E. - WITZKE, H., 1991. *Trvale udržateľný vývoj v Československu – projekt pro přechodné období*. Výsledky mezinárodního semináře o návrhu institucí na ochranu životního prostředí v Československu 4.-7.11.1991 Lipno Minneapolis/Lipno), Praha: MŽP ČR, ISBN 80-85368-24-2, 63 s.

	Medzinárodný úrad pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore vydal publikáciu „Od myšlienok k činom – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj“ , Správa IEB ICC o oživení podnikania ⁹
	Al Gore vydal publikáciu Earth in the Balance. Ecology and the Human Spirit ¹⁰
	Vznik Komisie OSN pre TUR (CSD – Commission on Sustainable Development), ktorej hlavnou úlohou je napomáhať implementácii dokumentov z UNCED a monitorovať ich uplatňovanie
1993	Luzern - Environmentálny akčný program pre strednú a východnú Európu, schválený Konferenciou ministrov - 28.-30.4.1993
1995	Vydaná Nová správa Rímskeho klubu „Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyt–polovičná spotreba prírodných zdrojov“ ¹¹
	Pri CSD vznikla užšia skupina expertov na tvorbu a posudzovanie indikátorov TUR. Jej najznámejším výstupom je súbor indikátorov TUR spolu s metodikou ich používania.
1996	IV. zasadnutie CSD – predložený súbor 132 indikátorov TUR spolu s metodikou ich používania, z toho 76 sa zameriava na sociálne, ekonomické a inštitucionálne otázky a 56 na environmentálnu problematiku (tzv. Modrá kniha)
1997	New York – rokovanie Osobitného zhromaždenia OSN (UNGASS) venované zhodnoteniu vývoja 5 rokov po konferencii UNCED – vo svojich záveroch konštatovalo nedostatočný pokrok v oblasti uplatňovania TUR vo svete (RIO+5)
2002	Johannesburg – pri príležitosti 10. výročia UNCED sa konala konferencia RIO+10 – svetový summit o trvalo udržateľnom rozvoji (WSSD)

Aalborgská charta

Aalborgská charta z roku 1994 je spoločné prehlásenie európskych miest, obcí a regiónov, ktoré sa rozhodli ísť cestou moderného riadenia a udržateľného rozvoja. Signatári charty sa usilujú o vyvážený rozvoj v sociálnej a ekonomickej oblasti spolu s ochranou životného prostredia a primeraným čerpaním prírodných zdrojov.

Aalborgská charta presadzuje moderné riadenie a udržateľný rozvoj miest, obcí a regiónov. Signatárske mestá vytvárajú spoločné strategické a akčné plány udržateľného rozvoja, procesy skvalitňovania verejnej správy, strategického riadenia, zapojovania verejnosti a využívania všetkých dosiahnutých poznatkov o udržateľnom rozvoji ¹².

© Miroslav Rusko

In:

RUSKO, M. – ŠTEFFEK, J., 2008. *Základy ekológie a environmentalistiky*. - Bratislava: Strix, Edícia EV-6, Tretie vydanie, ISBN 978-80-89281-36-7, 218 s. [s. 114 - 117]

⁹ WILLUMS, J. O. - GOLÚKE, U., 1992. *Od myšlienok k činom – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj*.

Správa Medzinárodného úradu pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore (International Environmental Bureau of the ICC) o oživení podnikania. Ad Notam Gyldendal, Praha: ICC et Ad Notam Gyldendal. ISBN 92 842 1141-7, 368 s.

¹⁰ AL GORE., 1994. *Země na misce vah. Ekologie a lidský duch*. Praha : Argo. ISBN 80-85794-21-7, 372 s.

¹¹ WEIZSÄCKER, E. U. - LOVINS, A. B., -LOVINSOVÁ, L. H. 1996. *Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyt – poloviční spotřeba přírodných zdrojů*. Praha: MŽP ČR. ISBN 80-85368-85-4, 331 s.

¹² *Aalborgská charta*. Dostupné na internete: <http://www.ceu.cz/EMAS/> [cit. 2004-03-14]